

ЖЕНСКИ СВЕТ.

ЛИСТ ДОБРОТВОРНИХ ЗАДРУГА СРПКИЊА.

ВЛАСНИК :

ДОБРОТВОРНА ЗАДРУГА СРПКИЊА НОВОСАТКИЊА.

ИЗДАЈЕ И УРЕЂУЈЕ :

АРКАДИЈЕ ВАРАЂАНИН.

ИЗЛАЗИ :

сваког 1. дана у месецу на целом табаку.

Цена је годишња 1 фор.; за Србију 2½ динара.

Рукописи и претплата шаљу се на уредништво.

ДЕСЕТОГОДИШЊА ПРОСЛАВА

ДОБРОТВОРНЕ ЗАДРУГЕ СРПКИЊА НОВОСАТКИЊА.

Марта месеца о. г. навршило се 10 година, како су правила ове задруге потврђена од високог кр. уг. министарства унутрашњих послова, а свршетком марта о. г. како је задруга та одржала своју прву, закониту, редовну, главну скупштину, у којој се конституисала и отпочела своје редовно делање под заштитом закона.

Та прилика дала је поводу одборе ове задруге да приреди на дан цара Константина и Јелене 21. маја (2. јуна) о. г. своју десетогодишњу прославу и да изнесе пред ширу публику свој богат низ лепих и племенитих дела тим пре, што су на управи, с малом изменом, још они исти чланови, који су били и при повоју ове задруге, те да тим примером покажу млађим сестрама, које ће скорим, по природним законима, заменити данашње часнице и одборнице, куда ваља ићи, како делати, да се за други 10 година достигне и лепши и богатији успех; а осим тога, сад је и 25. година, како је међу овдашњим женскињама у опште и међу Српкињама на посе, васкрсла мисао о удруживању женскиња

за хумане и просветне цели, те је на тај начин ово двојака слава наших женскиња: десетогодишњица „Добротворне задруге Српкиња Новосаткиња“ и 25. годишњица оснивања „прве женске задруге у Н. Саду“; којој су Српкиње најтврђи и најбогатији материјални темељ удариле, а после се са оних општим закона: немара с наше, а нетолеранције с друге стране повлачиле наше Српкиње из тог круга и од времена на време појављивале као неки засебни „женски одбор“ на површину нашег народног хуманог и просветног живота, док 1880. г. нису пријонуле и склопиле засебну задругу под горњим насловом и ту се показале у свој својој светлости, као што ће извештај мало ниже показати.

Светковина се отпочела „благодаренијем“ у св. сабор. Ђурђевској цркви, којом је приликом чинодјејствовао пречасни г. прота Милан Ђирић, администратор парохије ст.-футошке г. Василије Чупић и капелан протин г. Петар Костић. Но одбор је, са многим чланицама и изасланицама овдашње рим.-католичке и израиљске, као и изасланицама пиђијске и старо-бечејске

задруге Српкиња и многим појединим гошћама из Карловаца, Сентомаша, Жабља, Каменице, Земуна, Београда и др присуствовао и на самој служби божијој, коју је служио капелан протин г. Петар Костић. Скуп и корпоративан одлазак у цркву био је из св. николајевске порте у 9 сати пре подне. Пријатно нас изненадила задруга Срба занатлија, кад је на благодаренију изишла корпоративно са својом заставом и дуплирима.

После благодаренија отишло је сво друштво удворану срп. вел. гимназије, где је у присуству многобројног и отменог мушког и женског света начелница задружна гђа Јулка Радовановићка отворила свечану седницу задруге овим речима:

Поштована Господо и Госпође!

Радујем се, што смо на путу нашег хуманог рада сретно доспели до прве десетине друштвеног нам живота. Ова задруга, на којој имам ја част на челу да стојим, трудила се 10 година да покаже што боља и лепша резултата на хуманом и просветном пољу. Шта је радила и колико, то ће Вас сад наш секретар г. А. Варађанин о свему извести. Ја прикључујем пак свој поздрав: добро нам дошли мили гости! И отварам ову свечану седницу.

За тим је читао задружни перовођа Аркадије Варађанин извештај 10. годишњег рада друштвеног, који овако гласи:

„Наша народна повесница имала је да бележи за ово последњих пет векова само патње и прогонства. Једва смо ми доживели, да наш 19. век забележи на листићима народног нам живота по коју светлију тачку.

И данашња светковина овог хуманог и просветног друштва остаће као светла тачка наших дана с ове стране Саве и Дунава, јер је она зламeње благодетног рада једног знаменитог дела нашег народа, који је све до најновијег доба код нас, па и даље по свету, тек равнодушно пратио борбе и подвиге за јавне послове, оне „јаче“ друштвене половине.

Кад је пак новије доба позвало у јавну службу и „слабију“ половину друштва нашег, затекао је младожења новог културног времена наше ћери спремне за рад око бољитка не само своје деце него и човечанства.

Међу оним кћерима нашег народа који су

пошли у ову службу цивилизације, видимо да стоје у првој линији Новосаткиње.

Кад је оно 1866. г. јаук наших рањеника на Краљевом Граду и Садови искупио сва материнска срца наше сл. кр. вароши на рад око олакшања самртних мука деце и синова наших, који су тамо залагати живот за славу престола и част наше миле отаџбине, онда се у колу тих матера појавила мисао, да се стално удруже за оваке и сличне несреће деце своје. Ту мисао пригрлила је тадашња бировљевица блажено упокојена гђа Томековићка и 1867. г. извела у „првој новосадској женској задрузи“, која и данас под председништвом опште заслужне и вредне начелнице гђице Фани Филешевице врши савесно свој хумани задатак.

У колу те опште човечанске дужности опажамо, да су Српкиње најодушевљеније, јер оне се не задовољавају само са прилозима, што падају са извора нашег дарезљивог грађанства, него прелазе чак у суседну државу Србију и доносе отуда са богате трпезе тадањег дарезљивог кнеза Михајла леп дар од 100 ₰ и полагају тим прву основицу овој хуманој уставови.

Кад узмемо у обзир овај одушевљен почетак друштвеног рада на хуманом и просветном пољу наших Српкиња из оног доба: онда се може узети, да није ово слава само 10. годишњице „Добротворне задруге Српкиња Новосаткиња“ него уједно и слава 25. годишњег ускренућа идеје међу Новосаткињама у опште и Српкињама на посе за удруживање женскиња.

Да овога покрета не беше, сумњамо, да би данас гледали пред собом тако леп и богат низ наших задруга у овом племенитом позиву женске половине. Овај пример покренуо је по свој прилици на овај пут, одмах 1870. г. наше Митровкиње; 1872. г. В.-Кикинђанке; 1874. г. Ст.-Бечејкиње; 1875. г. Сегединкиње; 1878. г. Суботичкиње; а већ 1880. г. Новосаткиње и као засебно друштво Српкиња. За нама су дошле 1882. г. Вршчанке; 1884. г. Ст.-Футошкиње, В.-Бечкеречкиње и Румљанке; 1886. г. Сентомашкиње; 1887. г. Ст.-Паланкиње, Дубровкиње, Сарајевкиње и Загребкиње (ове две као крајцарска друштва); 1887. г. Ађанке; 1889. г. Вуковаркиње; 1890. г. Инђинкиње; а од 1891. г. ухватиле се у коло и Шиђанке, Тур.-Бечејкиње и ево у најновије доба и Меленкиње. С њима упоредо раде на својој просвети и три девојачка друштва Српкиња у В. Кикинди, Нов.

Саду, Вел. Бечкереку и Загребу, а надамо се, да ће леп пример ових сестара повести у коло скорим и остале Српкиње наше из свих већих и јачих места, да се и оне одуже природи и народу, који тако жељно тражи мелема од њихове питоме и благе душе.

Наш мудри Доситије вели: „Прошао сам доста света, упознао сам многе народе, али ни сам нашао нигде тако милостивих матера према деци својој, као што су наше матере.“

Кад год сам гледао наше миле Српкиње, како се у задругама својим надмећу, које ће што више добра учинити, што племенитије дело створити, сетио сам се увек ових мудрих речи нашег Доситија и осведочио се, да су истините; и ја ћу навести овде примере, који ће и овом поштованом збору потврдити горњу изреку.

Још док су наше Новосаткиње у заједници са осталим Новосаткињама давале своје прилоге на потребе „прве новосадске женске задруге“ састајале се Српкиње као „женски одбор“ често за чисто српске хумане и просветне цели. Тако су оне 1870. г. оправиле одавде молбу нашем народ. цркв. Сабору за оснивање срп. виших девојач. школа и можемо с правом рећи, да се овом „жен. одбору“ може највише у заслугу уписати што су наше три више девој. школе: новосадска, панчевачка и сомборска ускреле на површину нашег вишег женског образовања.

„Жен. одбор“ овде имао је будно око за све појаве и потребе народа нашег у ова два већ поменута правца, те је тако 1874. г. приликом оне прве књижевне, 25. годишње прославе нашег дичног песника „Змај Јована Јовановића“ купио прилоге за издавање његових песничких дела и довео чак из Београда од бившег краља Милана на дар за ову цел 100 ₰.

Кад се у јесен те 1874 г. отворила овде наша виша девој. школа, видимо опет „жен. одбор“, да приређује у ту почасти, а у корист библиотеке и учила ове школе „Село“, а друе године „Пик-Ник“ и уноси из ове две забаве преко 500 ф. на ове прве потребе школске, а треће године приређује „беседу“ за оснивање фонда овој школи и предаје општини на ту цел чистих 1005 ф. 11 н.

Није за тим протекло ни две године дана, а наше се матере у „женском одбору“ такмиче, која ће што више учинити и урадити, да рањеној браћи нашој у Србији, Црној Гори и Херцеговини, који се борише за „крст часни и слободу зла-

тну“, пружи што бржа мелема те се отимаше, која ће пре дохватити убрус, да збрише браћи хладан зној с чела јуначка.

Нећемо се ваљда огрешити ни о правду ни њежни женски осећај, ако на овом месту признамо, да за овај део рада друштвеног у овим „женским одборима“ сноси највећи део заслуге и признања *госпођа Нана Натошевићка*, која је у свему овом предњачила и радом и прилогом.

О Цветима 1880. г. примила је већ на себе ову народну службу „Добротворна задруга Српкиња Новосаткиња“, која се тога дана и у то име први пут састала у просторијама „Матице Српске“, а покренули су је од гђа: Нана Натошевићка и Алек. Љ. Стефановића уз родољубиву потпору г. г. А. Сандића, А. Хаџића, Мише Димитријевића, Милана А. Јовановића, Јована Грчића, Арк. Варађанина и Ђ. Глибоњског. На првом састанку изабрана је за привр. председницу уважена родољубка гђа Софија Дунђерска а за привр. перовођу моја маленкоет. Уједно је изабран поред горњег мушког одбора и један одбор од 15 жен. лица, коме је одређен задатак, да с мушким претресе правила, што ће саставити мушки одбор и да уписује чланове у задругу. Ту су биле изабране поред привр. председнице гђе: Нана Натошевићка, Милица Јовановићка, Јул. Радовановићка, Александра Љ. Стефановића, Јустина Кода, Марија Вучетићка, Марта Станојевићка, Софија Др. Максимовића, Јулка Ђ. Поповића, Драгиња Матићка, Марија М. Јовановића, Љубица Димовићка, Марија Плавшићка и Марија Бичанска (А присутне су биле осим ових још: Анка Манојловић, Јелена Савића, Марија Давидовац Јелисавета Натошевићка, Анка Глибоњски, Марија Јосићка, Ана пл. Флора, Јулка Полита, Катица Матића, Софија Миљковића и Марија Васиљеска. Од гђица: Софија, Ана и Јелисавета Кода, Ленка Вил, Олга Дунђерска, Јулка Давидовац и Ружица Шевић-Максимовић.

16. (28.) новембра 1880. претресао је овај заједнички одбор донешана правила, која су састављена трудом г. А. Сандића и спремио их за скупштину, ал већ тај први састанак свој крунисао је одбор племенитим делом, што је знатним прилогом да преко 300 ф. утрљо многу сузу братинског нам града Загреба, који је 9. новембра и. г. онако љуто пострадао од земљотреса.

На састанку 7. (19.) децембра 1880. г. прочитана су и примљена правила друштвена онако, како су од вис. кр. уг. министарства унутр.

послова под 9. (21.) мартом 1881. г. бр. 13.879. потврђена. Том приликом су поднеле горње одборнице извештај, по коме су уписале у чланство 144 чланице и скупили као основицу 325 фор. 50 нов., а о првом законитом састанку 29. марта (10. априла) 1881. г. било је већ 176 ред. и 20 потпом. чланица.

Дужност нам је да на овом месту одамо признање и захвалност покојном градоначелнику Јовану Радовановићу, што је онако својски пригрлио ову идеју и тако топло препоручио вис. кр. уг. министарству, да су правила без приговора добила високу потврду не за пуних 10 дана, те је ова задруга могла већ 29. марта (10. априла) сазвати прву редовну главну скупштину за конституисање у смислу одобрених правила и отпочети тако законито делање своје од тога дана.

За прву начелницу друштвену изабрана је више хваљена гђа Софија Дунђерска а за прву подначелницу гђа Нана Натошевићка, за благајкињу гђа Јулка Радовановићка, а за перовођу гђица Милица Милетића.

После прве године захвали се на подначелству гђа Нана Натошевићка и њено место заузме гђа Јулка Радовановићка, а благајкиња постане гђа Софија Јевтићка, која и данас врши ту почасну дужност.

После друге године рада захвали се на начелству гђа Софија Дунђерска и њено место заузме подначелница гђа Јулка Радовановићка, која од то доба непрекидно врши ту родољубиву дужност; а подначелничко место њено узела је гђа Ана пл. Рокнића, а кад се она 1885. г. захвалила на истој почасту узела је њено места гђа Софија Чакра, која се опет уклонила с тог места 1887. г. и узела онда гђа Христина пл. Новићка, која од то доба врши ту почасну дужност.

Пероводство је водила гђица Милица Милетић само до октобра месеца 1881. г., од то доба до данас моја маленкост.

Далеко би ме одвело и сувише би морио поштоване госте, кад би заређао казивати и како су промене текле за ових 10 година међу одборницама и прегледачицама. Толико могу казати, да се у овој дужности изређале скоро све чланице и да су све без разлике своју дужност тако вољно, савесно, на наравно онда и успешно, вршиле, да би се оваким члановима и часницама ма које друго друштво поносити могло. Ово потврђују

сама дела, која су сваке године у моралном и материјалном погледу обилнија била и за која је сваке године главна скупштина изјављивала одбору и прегледачицама своје признање и протоколарне захвале. Да наведем само, да су оне поред тога, што су за сво време од 10 година купиле саме чланарину и уштедиле тим знатну своту задружној благајни, приредили, поред изложбе, 14 забава, на које су опет саме госте своје лично позивале и успеле у том толико, да су им саме забаве донеле чиста прихода: 6255 ф. 73 н., а то је просеком годишње више од 600 ф. Овај знатан приход од забава у колико показује ревност наших одборкиња с једне стране, износи такође и велику дарежљивост наше публике с друге стране, која је у исто доба толике и веће своте прилагала на „беседе“ гимназијске и више девој. школе, на срп. нар. позориште и на остале овдашње хумане и просветне заводе, који су скоро сваке године тражили од публике наше жртве за своје цели.

Но да пређемо даље на специјалан рад ове добротворне задруге.

Чим је ова задруга стала на законито земљиште одмах је као и свака млада снага ударила бујним животом и спремала је и така дела, која су њену материјалну снагу за онда и превазилазила. Већ своје прве године спремала се да оснива забавиште и раденичку школу. Почетком 1882. г. спремила је за ове школе и правила, која су и скупштину прешла и да се мађистрат наш у то доба одазвао молби ове задруге и дао јој земљишта на „Хану“ за зидање ових школица, можда би данас увелико цветали ови заводи у нашој средини поред оног нашег првог и ватреног одушевљења; а овако једва ћемо доспети, у име божје, и помоћу наше срп. православне цркв. општине, „Матице Српске“ и наших толико пута опробаних родољуба, да ове године подигнемо то просветно огњиште где ће наш млађи нараштај своју душу загревати чистим и здравим народним осећајем.

Други је важан предмет, који је ова задруга још у првом одушевљењу свом прихватила па сјајно и извела, изложба народних и вештачких рукотворина Српкиња из Аустро-Угарске, Босне и Херцеговине од 1884. г. која ће вазда остати у светлој успомени нашег оностраног народа; јер је подичила не само задруге и приређивачке одборе, који су у томе суделовали, него је и прославила име наших Српкиња у це-

лом образованом свету. И да наше женскиње за ово 20 година ништа друго нису привредиле на јавном пољу своме народу, ова једна изложба толико је подичила Српкиње, да ће чак и културна повесница оставити о том трага у похвалном признању.

Мисао о овој изложби покренуо је наш епархијски школ. референт г. Ст. В. Поповић, који је за то стекао од Српкиња трајног признања, јер је отворио на привредној грани народа нашег богат мајдан снаге и величине, која му може бити леп извор за трајан привредни капитал.

Изложба је ова тако важан предмет у животу ове задруге и самог народа нашег, да морамо о њој још коју споменути.

Изложба се спремаола за лето 1883. год ал кад се видело, да је то кратак рок за тако огромно дело, одложила се до лета 1884. а целе 1883. год. разашао је одбор позиве на задруге и поједине одличније Српкиње у свим већим местима Аустро-Угарске, где наш народ живи, па и у Босни и Херцеговини, и покренуо је тако сав народ на рад за ову важну ствар, а међу тим се обратио и на в. уг. кр. министарство унутраш. послова за дозволу и како се у престоници нашој 1885. год. спремаола земаљска изложба, тешко би добили дозволу, да нам није био на руци тадашњи наш земаљски заступник а сада епископ Бан-Бистрички Њ. Високопреосвештенство г. Бенде Имре, чиме је за сва времена благодарношћу обвезао ово друштво. Дугујемо много хвале и овој срп. православној цркв. општини, а нарочито њеном ондашњем председнику Др. И. Вучетићу што нам је уступила за то просторије овдошње срп. више дев. школе и основ. нар. школа и ишла на руку да олакша рад и улепша место за то.

Признајемо даље, да онакав леп успех не би могла показати изложба, да ју у том нису својски потпомогле задруге: у В. Кикинди, Срп. Бечеју, Сегедину, Вршцу и Суботици, приређ. жен. одбори: у Панчеву, В. Бечкереку, Земуну Белој Цркви, Сомбору, Ср. Карловцима, Ст. Футогу и родољуби и пријатељице: гђа Савка Суботићка из Осека, Маца Прица рођ. Кнежежевић из Гор. Карловаца, парох Павао Пајић из Брђана у Славонији, Никола Петровић из Ст. Пазове, Влада Марковић учитељ из Митровице, Софија Мештеровића учитељица из Мостара, Ната Суботићева учитељица из Сарајева,

Ангелина Степићева учитељица из Ст. Паланке, Јулка Михајловића учитељица из Сенте, Стеван Ђ. Јосић ратар из Стапара, Ана Рудићева учитељица из Жабља и т. д. и задруга ће се ова вазда захвалним срцем сећати те сестринске и братске потпоре, који су јој помогли, да је могла на тако узвишено место подићи народни понос и углед пред својим и страним светом. Много су томе допринели и помагачи г. г. А. Хаџић, Ст. В. Поповић, Мита Калић, А. Јорговић, Ђ. Милић, Стеван Ј. Јевтић а највише саме чланице овдашње задруге, које су у скупа и на изменце долазиле за сво време изложбе, пазиле, чистиле и спремале предмете изложбене, примале и разишиљале. Ваља да се сетимо и оне моралне потпоре, коју су нам указали чланови срп. нар. позоришта, певачка друштва: овде, у Сомбору и Ср. Карловцима, гђа Савка Суботићка говором, гђа М. Цветићка, гђица Јелена Угљешајева и г. Стеван Дескашев песмом, а г. Роберт Толингер и Фрања Гал свирком и Јован Симеоновић-Чокић прикладном песмом, те су тако не само материјалну него и моралну страну изложбе и овог друштва у леп приказ поставили, да се могла приказати у онако дивној и величанственој појави.

Изложба је била смештена у 6 дворана, а било је ту заступљено 12 осн. нар. школа, 3 српске више дев. школе, сомборска учитељска школа, 110 општина из Аустро-Угарске, Босне Херцеговине са 1251 излагачицом у 3300 предмета, који су престављали вредност од 50.000 фор. Изложба је била посећена од 7830 посетилаца. Она је донела 5779 ф. 23 н. а потрошено је око ње: 4164 фор. 85 нов. те је тако претекло задружној благајни нешто више од 1600 фор. Њоме је дакле морална и материјална цел постигнута.

Излагачице су биле одликоване почасним дипломама, а народне рукотворине и награђене дукатима и сребрним новцем, те је тако издато на те цели 5 вел. дуката (суверена), 75 малих дуката, 17 сребрних форинтача и 610 диплома.

Није се ова задруга ни одморила као што треба од рада око изложбе, а већ при крају исте 1885. год. појави се крвав братински рат између Србије и Бугарске, који је потресао срца и наших матера с ове стране и повео их на човекољубиво дело, те су за 8 дана у самом нашем грађанству прикупили 1795 фор. 76 нов. у новцу, и добили са стране од 30 општи-

на преко 3000 ф. дакле близу 5000 ф. у новцу и 28 сандука завоја, одела и понуда. Тако је милостива десница наших матера овде и са стране пружила браћи својој доста утехе и мелема. За ове услуге и дарове награђене су од срп. друштва „црвеног крета“ све одборкиње и часнице захвалном дипломом тога друштва а начелница, подначелница, благајкиња и перовођа још и друштвеним „кретом“ а од Њеног Вел. краљице Наталије као заштатнице тога друштва одликована је начелница гђа Ј. Радовановићка и благајкиња гђа С. Јевтић златном а подначелница гђа С. Чакра сребрном медаљом краљице Наталије.

Наша је задруга на позив нашег покојног пресв. вел. жупана Феликса Парчетића и његове много уважене супруге суделовала 1885. год. са 70 одабраних предмета и својом дивном колевком на земаљској изложби у Будапешти зашто је одликована медаљом и похвалом.

Изложба и други рад наших Српкињама у опште, а на по се ове задруге пружиле су им толико полета и моралне снаге да се осетиле моћне да пођу један степен на више у моралном полету. Побудом своје угледне и вредне задругарке гђе Марине Завишићке а на пристајање свију донде постојећих задруга Српкиња с ове стране, оснује наша задруга заједнички лист, са смером, да подстиче Српкиње у свима крајевима, да се удружују на основицу осталих већ донде постојећих добротворних задруга, и да даје упутства матерама и ћерима за њихов узвишен позив на дому и у народу а уједно да отвори поље, где би наше интелегентније женскиње окушале своју умну снагу у ова три истањута правца. Тим поводом и на том основу ускрсао је „Женски Свет“ баш на Ускрсе 1886. г. и ево дела на своме одређеном позиву већ 6 година. По одзиву читалачке публике и по оцини наших јавних гласила изгледа, да је погодио потребу и да добро врши свој задатак; а с погледом на онај леп низ сараделица наших, који су успешно окушали своју душевну снагу у ступцима његовим, а које из скромности нећемо овде да приказујемо, сведоче, да је близу време, кад ће наше Српкиње моћи и саме овако подузеће продужити. Па тако и онај леп низ нових задруга, што је после тих појава порастао, јасно говори, да је његов постанак оправдан и да га подржавати и још разгранати ваља.

Наша задруга није ни доцније пропустила ни једну прилику, која се клонила угледу ил слави народној, поданичкој ил грађанској, није оставила неутешан ни један глас, који је затражио милости њене, није обишла ћутећи и хладно ни мимо једног жалосног случаја и несрећног призора, који је допрљо до њених очију ил ушију. Она је, да наведемо тек што је важније, учествовала у прослави 50. годишњег књижевног рада нашег заслужног књижевника и публицисте покојног Др. Јована Суботића, она је суделовала на 25. годишњој прослави глумачког делања наших првака на том пољу Димитрија и Драгиње Ружићке, прославила је заједнички са целим грађанском 100-годишњицу овдашњег стрељачког друштва; суделовала је на заједничкој забави грађанства нашег у корист земаљског друштва „доброг срца“, а сваке године па и данас приређује заједничке забаве у корист филијала земаљског друштва „црвеног крета“ и постала је члан оснивач оба ова добротворна земаљска друштва, а редован члан месног ватрогасног друштва, месног грађанског стрељачког друштва и потпомажући члан „срп. учитељског конвикта у Нов. Саду“ с прилогом од 50 ф.

Кад се где појавио пожар ил поплава у месту и околини притицала је у помоћ новчаним прилозима и купила је особено још прилоге у грађанству. Погорелцима у В. Кикинди приредила је у прилог и забаву, која је донела преко 350 ф. чистог прихода, којом је приликом највише припомогла наша многоуважена прва начелница гђа Соф. Дунђерска, са својим ћеркама Милком и Ленком и уз припомоћ гђице Виде Вукичевићеве и Виде Варађанове много допринела овом лепом успеху. На погорелце у Турском Бечеју. Срп. Црњи и Раковцу приложила је задруга преко 200 ф. и скупила још 300 ф. прилога. На рањенике из српско-бугарског рата дала је сама 326 ф. 49 н. и скупила, као што смо горе рекли, још преко 3000 ф. у новцу и 28 сандука завоја. На српски глуво-неми завод у Митровици дала 70 ф. у помоћ и потпомогла и његов ојстанак. Изучила је ил припомогла да се изуче 2 сирочета, 2 раделице, 24 учитељице, помогла певачицу Султану Цијукову и Ленку Угљешинећу; а одевала је, почињући од 1881. г., сваке године до 40 ученика и ученица основне и више девој. школе; обдаривала сваког божића по 20—30 старица и удовица, у новцу и огреву. Кад је

породица новосадског становника, удовог, надничара Томе Станковића његовом дуготрајном болешћу пала у највећу беду и ситна дечица већ да поумиру од глади, узела је задруга бригу ту у своје руке и старију ћерку Зорку дала под своје гђи Јулки Рајићки, а млађу Љубицу човекољубивом Србину и трговцу Лази Мудрићу у Сент-Јаношу близу Вршца Ово двоје деце је сачувала задруга од моралне и физичне пропасти и данас су радост хранитељима својим.

Покрај ових ванредних издатака и рада није задруга ова престала мислити ни на своје редовне друштвене цели и потребе; а да се види и покаже њен бујан рад за ово првих десетак година изнећемо овде у прегледу неке податке рачунске, који ће најбоље посведочити, шта може, за сарамерно тако кратко време од 10 година привредити на опште целе једно друштво, које савесно врши своју дужност.

Задруга је ова имала за прошлих 10 година 140 седница, а то је једно на друго 14 годишње, и свршила је у њима 1012 предмета, а то је опет просеком преко 100 годишње. Привредила је каси задружној 23.686 ф. 33 н. а то је преко 2300 ф. годишње, од чега је издала преко 2600 ф. на просветне цели. 2900 ф. на милостиње (у које се рачуна потпора сиротињи, погорелцима, одело сиротој школској деци, рањеницима, на укуп сиротиње и т. д.); око 300 ф. на свечаности, споменике и добровољне прилоге; преко 100; ф. на чланарине и 12.077 ф. на кућу; 4164 ф. 85 н. на изложбу а око 1500 ф. на послугу, штампу и друге разне потребе и ситнице друштвене. По овоме се види, да је задруга једно на друго на хумане и просветне цели трошила до 1000 ф. годишње.

Задруга има данас своју кућу на спрату, која представља вредност од 11.000 ф. и има око 1000 ф. готовине, која јој служи као основица за подизање свога забавишта, које ће по свој прилици, у име божије, још у течају ове 1891. г. подићи и основати тим нов извор душевног живота нашем потоњем нараштају.

Кад све ово летимице прегледимо, а ми видимо богат низ добротворства, која је починила ова задруга за ово кратко време свога опстанка и кад видимо и данас на измаку 10. годишњег рада да прати наше женскиње оно исто одушевљење и она иста љубав за напретком и задатком своје друштвене цели и погледамо на ону лепу поворку задруга наших, које се дале

у корак за нама и такмиче с нама у сваком добром и племенитом подузећу, ми гледамо онда на ова нова знамења нашег доба с оним поуздањем, с којим је погледао данашњи светитељ у своје знамење „крста“ и победе, па довикујемо Српкињама: да овако у заједници, истрајности и љубави раде и даље, па ће победити сваку беду и невољу и подићи ће себи и народу вечну кућу овога и онога света, а на том путу културе и напретка поздрављам Вас и ја као дојакошњи сатрудник и помагач Ваш, са: слава Вам и живеле!“

Говор је овај пропраћен од публике, на више места са: живеле и слава им!

За тим је гђа одборкиња Кристина Коцићка у неколико одабраних речи предала начелници слику, коју је одбор и часнице из особитог поштовања према својој уваженој и вредној начелници гђи Јулки Радовановићки у својим ликовима спремио. Начелница је пријатно изненађена овим чином и захвалила се топлим изразима одбору и часницама на овако лепом дару, и онда закључила ову свечану седницу захваливши се уједно публици на њеном одзиву.

После подне око 2 часа отпочет је заједнички ручак у стрелишној башти, на ком је било 92 особе, а заступљене су биле ту из места: прва женска задруга, израилска женска задруга, филијал друштва „црвеног крста“, немачко певачко друштво „Фросин“, немачко раденичко друштво, Задруга Срба занатлија Новосађана, Српско народно позориште, трговачка болничка задруга, унијатска црк. општина и црква, срп. народ. позориште, срп. читаоница и читаоничко певачко друштво, колегија срп. вел. гимназије, колегија срп. више девој. школе, управа срп. осн. нар. школа, Просветна задруга Српкиња из Ст. Бечеја са 2 чланице и добротворна задруга Српкиња Инђијанака са 5 чланова. Било је чланица из Земуна, Карловаца, Каменице и гостију из Београда (г. Јован Бошковић професор вел. школе са сестром и нећакама својим) из Сентомаша, Жабља, Ст. Футога, В. Бечкереча, Меленаца. О ручку се здравило Њ. Величанству краљу и краљевом дому, за које је време свирана краљевска химна а чланови стојећи саслушали, даље високој земаљској влади и месном политичком поглаварству, а

наиме вел. жупану и градоначалнику. Г. Јов. Грчић професор, наздравио је срп. прав. цркв. општини новосадској и присутним заступницима: „црвеног крста“, прве израел. жен. задр., „Фросину“, радничком друштву. — Г. Благоје Бранчић професор; начелници, и одбору Новосаткиња; г. А. Сандић, оснивачицама и покретачима задруге, а по имену: Нани Патошевићки, Александри Љ. Стефановића, првој начелници Софији Дунђерској и њеној ћерки Олги, за тим подначелницама, благајкињи С. Јевтићки и перовођи А. Варађанину. Г. М. А. Јовановић свима срп. задругама женским, које су пошле трагом ове новосадске задруге а нарочито присутним изасланицама ст. бечејске и инђијске задруге. Перовађа је на послетку наздравио свима српским корпорацијама, које су заступљене на светковини (а који су напред именовани) и свима присутним чланцама и гостима са стране.

Ручак се завршио око $1\frac{1}{2}$ на 5 сати после подне и онда се отпочела игра и забава.

Милина је било видети, кад су после 4 сата улазили у башту наши ратарски момци и девојке све по двоје, лепо и бо-

гато обучени, до 20 парова, а још лепше је било гледати, како уз гајдаша и музику лако, лепо и вешто играху српско народно коло. Тако у игри и друштвеним забавама провела је младеж и друштво у башти до 9 сати у вече и онда се у свечаној стрелишној дворани отворио „венчић“, који је био лепо посећен. Ратарски се момци и довојке око 10 сати ноћу смерно захвалили начелници и одбору и онако исто пар по пар отишли задовољни и весели својим домовима.

Венчић је трајао до 2 сата по поноћи, а посетио га је и г. командант града Варадина пуковник Голдшмит са два виша официра и врло га занимале народне игре: параћинка, заплет и неготинка, које је ту први пут гледао.

У течају прославе, стигли су 17 писмених и брзојавних поздрава задрузи, које ћемо у идућем броју донети.

И ако је 10 година врло кратак размак времена, ипак је ова задруга показала ево богата плода на овој њиви народној те дала тако лепа примера другим задругама и млађем нараштају, а у народу стекла делима својима лепа признања и захвале.

С Р П Ч Е Т У.

Расти ми српче
рођена дико,
мајчина надо,
очева слико
расти ми само
ведро и чило,
расти ми расти
анђелче мило.

Отаџбина ти
сва блага спрема,
нико за тебе
зле мисли нема,
свако у теби
будућност гледа,
с' правога ти пута
свратити неда.

Сваком те добру
учитељ учи,
мајка се дању
и ноћу мучи,
свакој ти жељи
од срца годи,
јер зна да гаји
борца слободи.

Па расти само
ведро и чило,
надеждо наша
ти српче мило,
ти си будућност
Србије нове.
Спремај се слави
она те зове.

Пожаревац, априла 1891. г.

Милан С. Ђуричић.

КРАЉИЦА НАТАЛИЈА.

Корка је судба постигла Њено Величанство Краљицу Наталију; она, сирота, траје чемерне дане, а без своје и најмање кривице. Њена жалосна судба изазвала је опште саучешће код свију људи,

који ил службеним положајем ил личним интересом нису упућени, да ју гоне и мрзе; данас изјављује симпатије своје у њеној судби чак и онај народ, који је, неким наследним предрасудама навикнут био да ју мрзи. Па

ево стајемо и ми у ред тих пријатеља, јер су нас њена светла дела, њен узвишен карактер, њен примеран живот већ одавна привукли на њену страну, и морамо у напред признати, да нас је врло изненадио закључак представништва народног, којим се овластила влада, да прогања и протерује тако племениту жену, тако велику добротворку, тако примерну матер, а при том још и матер краља свога, који ће да нас сутра примити у своје руке судбу целе Србије! Зар не осећају оци земље и синови Србије, да су тим чином увредили поглавицу своју; јер и ако је краљ још млад, ал толико зна и осећа, шта је мати, колика је то светиња на земљи!

Кад је оно септембра месеца 1889. г. тамошњи народ после оног првог прогонства и несретног Висбадна онако величанствено дочекао своју мајку, мученицу, ми смо рачунали, да ће ти одушевљени усклици народни омекшати срце и влади и представницима народним, те ће већ у првом свом заседању изрећи, да Краљица Мајка може слободно пригрлити и на материнске груди притиснути своје јединче и народно мезимче; ал смо се, на нашу велику жалост, преварили у нади својој. Представници народни, место да обрадују срце материно, место да пруже своме милом и младом краљу прве и најтоплије љубави материне, која разгрева и буди љубав према Богу и ближњему, они после подругодишњег мучења потискују с прага отаџбине своју, после Косова прву Краљицу, на недостојан начин и силом извлаче свога младог Краља из наручја материна, да до свога узраста и не осети, сирома, оне божан-

ствене сласти материне блискости, да не види оне миле погледе материне душе, и не загреје срце топлотом материнске милоште. Заиста, нешто нечувено и невиђено до сад!

Повесница света није имала прилике, да прибележи овако неприродну појаву до наших дана. Сад јој, ево, пружила Србија податке, да може оставити потомству и један неприродан углед.

Представници народни оставили су у овом чину синовима и потомству један ружан пример, обесветили су име материнско и погазили углед и достојанство целе своје женске половине, јер кад се тако поступа са првом мајком у земљи, кад се тако сурово гази светиња прве грађанке, шта ће да мисле о себи, о свом угледу, свом достојанству остале грађанке, које не заклања ни светиња престола, ни високи положај краљевског достојанства!

Али, где је несреће, ту и среће има, каже наша пословица, па тако и у овом чину избила је и једна добра страна, јер је народ београдски без разлике пола, узраста и страначких деоба уложио сјајан и свечан протест против оне грубе силе и неправде од 6. и 7. маја о. г. и оставио тако траг на том лабиринту династичне брачне размирице, да ће у своје време ипак моћи мајка Краљица и млади краљевић наћи пут у храм чисте љубави народне, која ће ускрснути славу престола, опрати част династије и подићи углед материне светиње, коју је туђ грех обесветио; а на тој основи лако ће се заборавити дани туге и жалости, који су наше дане тако помутили.

О ВАСПИТАЊУ ЖЕНСКИЊА.

Јавно предавање Рад. Поповића на концерту мигровачке женске задруге 24. марта 1891.

(Свршетак).

окушаћу сада да одредим у колико је код нас утрвен пут образовању женског света, пре него што ћу о образовању истог у школи да поведем реч.

Разликујући наш народ по материјалном стању, могли би га у главном

поделити на двоје: сиротињу и средњу класу; наравно уз знатну варијацију. Јер превелика богаштина у нас или не постоји, или је врло незнатна, да би се о њој башка морало рачунати. Према томе, ми смо у сретном положају, јер је тако

васпитање у нас у опште са мањим тешкоћама скопчано. — И деоба нашег народа с гледишта друштвеног положаја, опет би била двогуба: нижи и виши сталез. — Највиши сталез, племство, због урођеног нам демократизма није се у нас могао одржати. Срби племећи, као такви су немачког или мађарског порекла. Неки неће ни да знају за тај њихов положај. Други, као такви су угледни добротвори свога народа. Наши се дакле племићи сами по себи не деле од осталог народа; јер народносно порекло своје, цене над оним другим. То је племенито својство већ у духу, срчи нашег народа. Све то пак иде у прилог ваљаном и истинитом образовању целокупног нам народа.

Као што се види, пут нар. образовању женскиња је углађен; а је ли Српкиња на казани начин своју ћерку срп. духом опојила, то се онда дошло до жељене мете, споразума родитељског дома са школом.

Но пре но што узговорим о школском образовању, морам се дотакнути женске природе, да се види, какво образовање њиховој способности одговара. Инстинктивно је, да женско има већу наклоност за појимање, примање науке, аперцепцију, него за одавање, логично размишљање, аргументацију; за које треба више научне спреме и времена. С тога се имају женске не са развијем, но са резултатима саме науке што пре упознати; јер због органског процеса женског живота, прекида се често и то кратко време њиховог образовања.

Отменије женскиње нек ужива више образовање; а ту спадају модерни предмети, нарочито свирка (гласовир) и певање; тад цртање, сликање, играње и страни језици. — Погрешка је што се овде гледи, да се ћерка допадне, да чара; а мање оно, што би било умесније и корисније. Такво је мњење света. — Претераним вежбањем ових вештина се кућевно васпитање за немарује и убија; а без којег се управо не да женска ни замислити. Прво оно, што је природи ближе; па онда по могућности корачати даље. Оно прво без овог другог је само накарада женског карактера. Па шта бива, кад таква женска падне

у оскудицу. Ужасно и познато је то свакоме доста, да би морао напомињати. Дакле сваки случај говори прво за домаће образовање. — Осим тог домаћег све више време захтева и стручно образовање женскиња, јер све већи и већи број истог не ступа у брак, но мора само да се издржава. Питање је, за коју су струку односно позив женске способне? — Да се на то одговори, мора се у обзир узети телесно и душевно стање женског света. Човек зида, ствара, жена његује, дотерује. Склоп костура женског није тако правилан као код мушких. Мишићи мекши, па слабији. За то физични покрети код женских нежнији, код мушких грубљи, снажнији. Крв циркулише у женских брже, но с' мањом енергијом. Срце и јетра им је мања. Живци финији, већма раздрагани. Срце код њих превлађује. С тог су оне пријемљивије за разне врсте страдалника, могу више подносити, љубазније су, ал се брже и разјаре и већма презиру. Осим тога су лакомисленије и сујеверније од мушких. Разум им је жив и оштар. Пресуђују брзо и тачно. Слабо појме апстрактно, јер им разуму не достаје дубљине. За то за озбиљно пресуђивање нису позване.

Према томе могу се оне спремати за ручне радове, особито оне, где игла има мању улогу од интелигенције и уметничког укуса уобразиље. Н. пр. код кројења хаљина, цртања узора и т. д. Могу бити и учитељице у елементарним разредима основне школе, а нарочито у забавиштима, због њихове љубазности и блакости. Даље могу успешно служити при пошти, брзојаву и жељезници. Особито се могу употребити у уметничкој индустрији због финог и лепог укуса, и узвишене фантазије. — Сви пак други позиви мање-више нису женскињу природни.

Ту им спрему пружају разне школе за опште и стручно образовање. Првом правцу служе више дев. школе. Ми имамо 3 такове, и можемо рећи да исте не заостају за страним школама те врсте. Поред наших виших дев. школа, неће бити нужно држати немачке и француске гувернанте, од којих вештије у својој домовини

остају, и које овамо дођу, располажу већином малом педагошком праксом, а доста оскудном и теоријом; јер је ово обоје у нераздвајој вези. Осим тога исте, као туђинке, нису у стању срп. ћерке у срп. духу одгајити; јер им је овај скроз непознат. Дакле најбоље васпитање добија Српкиња у нашим срп. дев. школама. — Само би требало у тим школама ученице више са педагогијом упознати, да би будући у природни им делокруг спадајући посао рационалније обављати znale. Но нека школа буде и најсретнија у васпитном делокругу свом, ипак ће настран до маћи одгој, кад-тад на површину да искрсне! Да ли ће и тад бити „школа“ крива?!

У нашим девојачким школама могли би и руски језик увести. Овај би се за то кратко време лакше и боље изучити дао, него други који страни језик. Руска литература гигански напредује. Она сада већ квантитативно не уступа, а квалитативно баш у многим надмаша и саму немачку и француску књижевност. Само завиримо у статистику књижевну, библиографију. — Могли смо се осведочити како се мирисом литерарног руског цвећа усхићује Париз, како га лакомо бере Америка! Осим тога руски језик је већ ушао у коло светских језика. Он се данас у свету више чује него ли многи други страни језик. Нужно је дакле, да га и ми као Словени с тога уважајемо, и место другог страног у наше више школе уведемо. Није ли пак и природно, да ће наше ћерке, имајући више насладе у вери праћедова, вући срце пре у Москву или Кијево него у туђи Париз или Рим?! — Па видесмо да Славјански „херувиком“ чара и неправославни свет!!

Немачки језик, знатно је у свом светском значају узбуљан. Но ми ћемо и немачки језик изучавати због темељитијег образовања, суседства, и бољег међусобног разумевања.

Још нешто у последу краснописа. — Немило човека дира, кад налази, код нашег женскиња са вишом научном спремом, небрежљиво писање; јер лепо ни сање није баш сваком ни својствено. Наилазио сам у најмањим саставима н. пр. кратким писмима, шта више и у нешто

широј реченици омашака у интерпункцији. Треба дакле мотрити да рукопис буде разговетан и са правилним интерпункцијама. Не може си човек ни замислити, како ти знаци, ремете смисао писменог састава. Шта је лепше код женске од лепог, разговетног писања, а шта лакше за учитеља, од упуте како да се ти знаци стављају?! Оправдано је потпуно, да се ту више пажње улаже.

На први поглед изгледа, да су више дев. школе локалног значаја. Ма да тај значај истина превлађује, ипак се не да њима ни општи значај опореди. Питомице истих, ступају кашње у највишу школу, народ, свет. Врше ту дужност, која се на цео народ распростире. Не лежи ли ту дакле и општи значај тих школа, и није ли ту довољно разлога, оснивању таквих васпиталишта?

За поменуто више образовање могу послужити и разни стручњаци, а ком је могуће и сами конзерваторијуми и сликарске академије у разним европским градовима.

Стручно образовање женскињу пак, дају учитељске школе, курсови и школе за разне ручне радове и привреде.

Образовању њиховом врло лепо служе и читаоце и разна поучна друштва, нарочито за изучавање срп. језика.

Од како се дакле код нас за васпитање женскиња почело озбиљније мислити, од то доба виђају се знаци, који благодатно на народ упливишу.

Овде на прво место долазе саме задруге Српкиња са њиховим племенитим сврхама. Оне распростиру свој добротворни утицај на све гране, у свима правцима наше нар. просвете и нар. нам благостања. У том оне предјаче таквим задругама свих других цивилизованих народа. Обилато потпомажу разноврену сиротињу, кад-кад вршећи у овом управо космополитско начело, т. ј. потпомажући и страну сиротињу. За то виђамо женскиње и страних народа у чланству наших женских задруга. Женске нам задруге светлају образ у целом цивилизованом свету. — Имали смо прилике видети натицај истих у време какве непогоде, пожара, поплаве. Виђали

смо шта су радиле за време рата. Сећамо се овде најузвишеније краљице српске Наталије, кнегиње Милене! Тих анђела хранитеља срп. рањеника, те нове Косовкиње, та права самарјанска срца!! Па и сами хуманитарни заводи налазе топле заштите у женски задруга. — Ето наша Митровачка госпођ. задруга, основала је себи светло место у историји образовања глуво-немих у Срба! Дакле куд-год погледам, на коју се год грану нашег на родно-просветног живота обазрем, свуда сретам вредне руке, лепа дела, нашег ваљаног женскиња. А то нам даје доказа, да наш народ својој срећи за сигурно спеши!

Тако су ето наше Српкиње стале на културну висину данашњег века, па је код нас излишно и говорити о западном

еманциповању женскиња, које је са природним позивом, способностима и снагом женског света у опреци. Нама није нужна социјалистичка тенденција, нити Бихперова мисао о еманциповању женскиња, како ју у часопису: „Die neue Gesellschaft“ за г. 1878. и 79“, истичу!

Данашње моје ступање на ово место, изазвао је пијетет, кога гајим према честитој оvd. госпођ. задрузи, која је у племенитим целима осветлала себи образ међ својим сестрама, и у утицају с њима, узима увек једно од најугледнијих места! Цветале с њом и остале наше врсне женске задруге што их је год у Српству, на велику нам част: јер нам уливају наду, да у Српству нар. дух угинути неће! — Живеле наше дичне Српкиње!

Допис

у Бачком Петровомселу, 27. априла.

Други дан уекрса о. г. умрла је Милица Тапавица, супруга овдашњег пароха Панте Поповића. Покојница је била срцем и душом Српкиња. Само покрај такве жене могао је муж њен у своје време за општу српску ствар онолико радити и на себе и на породицу своју заборавити. Никуд ишла није, никаква особита одеља тражила није, са најлошијим залогојем задовољна је била само да би што више могло за општу ствар претећи. Место, у младо доба своје, да на шеталишта и ужине иде, она код куће седи, децу своју надгледа, „Заставу“ и „Глас Народа“ коригира и овај последњи и експедира.

За време устанка херцеговачка и за време ратова између Србије и Турске она се и у такве родољубиве послове упуштала, који би је у оно абнормално доба, и у тавницу одвести могли. Знала је шта је може снаћи; али је у ње била већа љубав к Српству него страх од злотвора његових. Народна несрећа већма ју је тиштала него своја рођена. Када је чула да Стојковића не ће за патријарха да потврде, читаву је ноћ преплакала. У дневнику своје оставила је трага о неописаном огорчењу своје на неправду и самовољу силних на земљи. Господа, која тада с мужем њеним беху на сабору Карловачком, сећаће се још писма њена, које је истом писала, да се не да ни намолити ни застрашити. „Нека

ти, вели, и мантију скину; кад си могао до сад преко 30 година без ње живети, моћеш и од сад.“

Болова краљице српске тиштала су је као да су њени рођењ. О Божићу 1890. г. писала је писмо краљици,* у коме је исту хришћански тешила и болу своје одушку отворила.

Када је обесна туђинска већина, лане, у општини Петровоселекој закључила, да се Петровосело не зове више тако, но „Чиксек“, то ју је толико љутило, да је мужу рекла да жива не ће остати у месту томе, ако он не буде кадар израдити да се општински закључак од више власти не потврди, па, када су јој мужа повиностички пештански листови, у тој прилици, због одбране српског имена: „Московским попом“ назвали, па му судом и конзисторијом претили, она се тога није поплашила, но се тиме поносила. Беше то даровита, идеална жена. Многој приповетци или чланку њена мужа она је улила живота, полета. Често је и сама што интересантно замислила, написала, и мужу на преглед дала. У 6. броју „Сиона“ штампан је њен чланак о фонду за удовице и сирочад свештеничку, који јасно каже, да то не беше обична жена Срца беше милостива, жалостива. За покојним братом својим, свештеником Ароном Тапавицом, толико је жалила, да га је за четир

* Дошећемо писмо у идућем броју.

године, од дана његове до њене смрти, сваки дан споменула. Децу своју је и сувише нежно љубила и неговала. Свачију је невољу осећала, од себе је откидала и другом давала.

Верна љуба, добра мати, права хришћанска душа, ретка Српкиња, прерано је за све преминула, умрла је у 44. год. свога живота. За собом је петоро несастарене деце оставила.

Сарањена је на Турђев-дан. На пратњи јој

беху, уз многобројни народ, четир бечејска свештеника са окружним прѣтом Јованом Боротом, на челу, који је дивним говором својим, не само као славан беседник покојницу прославио, него је као искрен друг, као прави брат, као рођени отац, заједно с мужем и децом јој исту ожалио, оплакао.

Вечан јој спомен био!

БЕЛЕШКЕ

ИЗ ПРОСВЕТЕ.

Забавишта српска. Ове ће године, по свој прилици, понићи 4 нова забавишта српска: у В. Кикинди се већ отворило на цара Костантина и Јелену, у Панчеву, В. Бечкереку и Нов. Саду чине се спреме, да се и у овим местима отворе ове јесени.

Раденичка школа. У почетку школске 1890/1. године било је уписало у Раденичку школу у Београду 105 ученица међу којима је било 11 које су плаћале школарину и које се сматрају као приватне, и 94 редовних. Од поменутог времена на до сад оставило је својевољно школу 16 ученица, а две су отпуштене. Сад их има свега 89 од ових њих 10 плаћају школарину.

Испити прошле школске 1880/90. године држани су 25. и 26. Јуна 1890. на којима су полагали из I год. 19 ученица, из II. 21 и III. 13, свега 53 ученице.

Са највећим задовољством и поносом спомињемо, да је Њено Величанство Краљица благоизволела Раденичку школу одликовати Својим високим присуством у оба дана на испитима, узимајући живог интересовања у одговорима и показаном знању ученица.

Осим овога, благоизволело је Њено Величанство још у два маха у току ове године удостојити Својим високим походом Раденичку школу поклонивци сваки пут велико интересовање у свима врстама рада, које се изучавају у нашој школи.

Према показаном успеху у женском раду и науци, и као оценама у владању, а према правилима Раденичке школе, добиле су од Друштва на дар машине: из одељења рубља Стана Алек-

сићева, а из одељења хаљина Јозефина Крстићева и Јелена Русова.

За време целе 1890. год. израдиле су ученице Раденичке школе ове ствари.

1. У одељењу хаљина израђено је 38 хаљина за европску ношњу, 6 хаљина за српску ношњу, 14 мањих хаљиница, 16 разних сукања, 9 струкова, 8 разних блуза, 1 плафрок 5 жакета, 3 мантлета, 9 матинеа, 5 прслука и 25 навлака од платна за капе жељезничких чиновника.

Осим овога направљено је више разних хаљина, сукања струкова итд.

2 У одељењу рубља израђено је: 45 мушких кошуља, 62 женске кошуље, 16 мањих кошуљица, 17 разних рекала, 9 сукања, 9 пари мушких гаћа, 11 женских гаћица, 5 пари дечијих гаћица; 9 бенкица, 12 прслука, 56 разних јастучића, 2 кецељице, 2 јастучнице, са украсом за крштење детета, 22 разна постељна и јорганска чаршава већином везених. Порубљено 48 салфета, 30 марама, три чаршафа. Шупљикано: 6 чаршава, 8 убруса, 4 мараме. Извезено је више јастучница, две велике руске мушке кошуље, 18 великих и 36 малих монограма, 2 заставе с грбом, једна трака златом везена, и 27 метара веза. Од сељачког одела израђене су две велике сукње, две кошуљице, и два потпуна одела за лутке.

Осим овога направљено је више кошуља, гаћа и т. д.

Осим ових напред поменутих ствари, још су у 1890. год. израђене у оба одељења за Државну болницу ове ствари: 205 ком. болничких хаљина (шпафрока), 301 ком. рекала, 601 мушка кошуља, 367 пари гаћа, 500 чаршава, 100 сукања, 100 кецеља, 286 убруса, 400 јастучних навлака 400 ваљских навлака и 260 других навлака.

За све ове ствари, које су у 1890. год. израђене у Раденичкој школи било је прихода.

Од рубља 566.30 дин.

„ хаљина 770.49 „

Од болнич. посла 877.20 „

Свега 2213.90 дин.

Сав овај новац наплаћен је изузимајући 577.20 дин. што је остало на дугу од болничког посла.

Ученицама је издат проценат од њихове зараде свега за целу годину 1131.90 дин. Према томе остало је каси чистог прихода за 1890. год. 504.80 д. осим поменутог дуга у суми 577.20 дин. што има да се прими из Државне болнице која ће сума ући као приход у 1891. годину.

На овом месту Управа са задовољством спомиње, да је у Раденичкој школи поред одељења где се изучава кројење и шивење рубља и хаљина, од септембра 1890. отворено одељење за ткање нашег домаћег платна.

Према решењу Управе Женског Друштва у Х. ванредној седници од 14. јуна 1890. год. учење ткања у Раденичкој школи обавезно је за сваку ученицу као и остали рад, да га поред рубља и хаљина уче оне ученице, које су сада у Ш. години. По свршеном испиту на крају школске године, имају још годину дана да практикују. Од приватних ученица, које плаћају школарину може да се прими колико се пријави.

У 1890. г. била је у одељењу ткања само

једна ученица, која стално изучава само ткање, а од осталих ученица из Ш. год. сваки дан су редовно по распореду две радиле на ткању.

За сад у том одељењу има четири разбоја, на којима се редовно ради. До сввршетка 1890. године израдиле су ученице у том одељењу 107¹/₂ мет. платна Нр. 24 са разним шарама (ћерћелијама) 37 м. платна Нр. 50, 14 убруса и два велика чаршава.

Нешто од овог израђеног платна продато је, али приход од истог улази у 1891. г. „Д“.

Р А З Н О.

Изложба. Овога лета отвориће се три словенске изложбе: у Златном Прагу земаљска, у Загребу и у Крушевцу, за пољопривредне и културне предмете. На све три изложбе биће заступљена и женска радност. Осим тога отворена је у Москви француска изложба уметнина.

Добротвор. Скоро упокојени грађанин овд. Ђорђе пл. Новић наредио је својим наследницима, да приложе на дар „Матици Српској“ 100 фор., а добротворној задрузи Српкиња Новосадкиња 50 фор. Слава му!

Меленкиње побуђене лепим примером осталих сестара својих, такође удружиле се у задругу и у недељу 19. (31.) маја о. г. у крист благајне приредиле већ своју прву забаву. Сретан вам почетак племените душе и миле Српкиње наше!

РАД ДОБРОТВОРНИХ ЗАДРУГА СРПКИЊА

Старо-Ђечејкиња.

(Свршетак.)

7. Фебруара т. г. држала је „Просветна задруга Српкиња“ своју редовну главну скупштину, на којој су решавани ови важнији предмети: Пошто су прочитани разни позиви и доставке, које је на знање узето, решена је молба овдашњег становника Мише Цигурског, у којој моли за припомоћ на изучавање своје кћери Ангелине ученице на вишој срп. девојачкој школи у Н. Саду, доказав сведошвом да успева врло добро. О молби овој водио се подуже разговор, пошто је било предлога, да јој се буди каква месечна потпора даде. Већина је уз то била: да јој се у име потпоре подари 10 фор. за текућу школску годину и то све уједаред.

Од одбора на преглед задружних рачуна од године 1890. изаслане чланице гђе: Даница Поповић и Евелина Зивишић подносе извештај о истима, по коме је стање истих следеће: I. Приход: од политичне општине 100 фор.; од црквене општине 53 ф. 50 н.; од чланарске месечне уplate 145 ф. 70 н.; уплата родитеља за децу у забавишту 53 фор. 60 н.; од свега другог, и то: остатак од 1889. 24 ф. 69 н.; од бала 160 фор. 50 н.; дар бачко-потиске штедионице 22 ф. 50 н.; од уписнине 8.; дигнуто из штедионице 50 фор. — Свега 618 ф. 49 н. — Издавање: плата учитељице 300 фор.; стан 120 ф.; огрев 24 ф.; послуга 48 фор. Трошак око забаве 91 фор. 82 н.; све друго 15 ф. 89 н.; укупно 599 фор. 71 н. Одбивши расход од прихода, преостаје

18 ф. 78 н. — Тако је сада цело стање друштвене благајне: у штед. књигама 2472 ф. 82 ф., у ручној благајни 33 ф. 04 новч. — укупно 2505 ф. 86 новч. — Пошто су рачуни у подпуном реду, то је скупштина уз признање дала гђи благајкињи опросницу на исте.

По поднешеним рачунима поднео је перовођа о раду задружном у год. 1890. извештај, који је узет на знање. За тим је прочитан еписак правих чланица задружних, које се сада за такове сматрају. Имена су им следећа: Емилија Јоцић, Евелина Завишић, Кристина Хаднађева, Јулиана Јовановић, Милица Дебељачки, Ана Виши, Драгиња Борота, Теофана Хаџић, Катарина Завишић, Даница Поповић, Наталија Мравић, Јулиана Живковић, Катица Освалд, Милица Малешевић, Меланија Сомборски, Јелена Симоновић, Софија Татић, Јелена Јосић, Ана Монастерли, Катица Влашић, Савета Соколовић, Даринка Ковачевић, Мила Тотовић, Марија Костић, Ленка Иванић, Ракила Дамјановић, Султана Јелчић, Ана Јелчић, Персида Петковић, Сара Кретић, Катица Гавански, Милева Степанова, Драгиња Хаднађева, Марија Жекић, Милица Богдановић, Даница Јовановић, Љубица Милованова, Лекса Милованова, Криста Даниловчева и Емилија Гагић, свега 40 чланица. Осим ових изабрана је лане врла родољупка и велика народна добротворка гђа Софија Дражић за почасну чланицу. Пропле године иступиле су 2 чланице, а почетком ове ступило је 7 нових чланица. —

За овим се приступило избору часништва задружног на 1891. г. За председницу буде и опет изабрана гђа Емилија Јоцић, а тако исто за подпредседницу гђа Евелина Завишић; за перовођу Ст. Жекић, а за благајкињу поново Кристина Хаднађева. При избору одбора гласано је тајно. Тако је пало на гђу Јулиану Јовановић 21 глас; на гђу Даницу Поповић 18 гл.; на гђе Султану Јелчић, Марију Костић и Јулиану Живковић по 14 чл.; на гђу Наталију Мравић 13 гл., и на гђе Меланију Сомборски, Савету Соколовић и Катицу Гавански по 10 гласова. Како по задружном уставу треба 8 одборница, то би се између трију последњих имао обавити ужи избор за 2 одборнице. Но да се то неби чинило, изјави гђа Јулиана Јовановић, да се она на избору захваљује. Скупштина не хтевши уважити ову оставку зажели, да иста госпођа остане као одборница, и то као *почасна*, чим се рад ове скупштине окончао. Надамо се, да ће и ова по-

ва управа са врлом председницом на челу и у будуће својски о напретку ове задруге поради. —

С. Ж.

ЧИТУЉА.

Константина Бабића ученица IV. разреда срп. више дев. школе у Нов. Саду преминула је после дужег боловања 13. (25.) маја о. год у својој 14. години живота. Беше дете вазда примерног владања, вредна и врло добра ученица; пружила је лепе наде и родитељима и наставницима. Са своје благе и питоме нарави волели су је сви познаници, а највише другарице њене, које су јој положили венац на мртвачки одар у знак своје љубави и велике туге. Ученице и наставници ове школе испратили су је до вечне куће, појали јој опело, те се и опростили од покојнице у неколико топлих и дирљивих речи путем своје другарице и ученице IV. р. Зорка Петаковића. Лака јој покојници нашој црна земљица и вечан јој спомен!

Луција Тановића рођ. *Бенисијевић* из Пљевље врло ваљана Српкиња, добра мати, честита супруга и домаћица преминула је 23. априла о. г. у својој 42. г. и ожалостила свога ваљаног супруга Илију а завела у црно своја 2 сина и 3 мале ћерчице. Са њене честитости жали је цела околина, и као стална прстиплатница „Ж. Света“ заслужила је, да јој и ми из даљине довикнемо: лака ти црна земља била наша дична Српкиња!

Светозар М. Шилић. Угасио се и опет један млад живот. Светозар М. Шилић син угледног и поштованог грађанина новосадског Марка П. Шилића трговца, једина још нада и узданица остарелих родитеља Беше тек ушао у 27. годину живота, пун лепих врлина, поштован међу старијима, љубљен међу друговима и пријатељима, о чему сведочи онај величанствен спровод и онај леп опроштај, што је у име својих другова и пријатеља изговорио г. Коста П. Миросављевић трговац. Нека преблаги Бог прими ову честиту душу у своја рајска насеља!

Извештај

о примању и издавању „Добротворне задруге Српкиња Новосаткиња“ приликом десетогодишње своје прославе на дан цара Константина и Јелене 21. маја (2. јуна) 1891. г.

I. Примање:

а) од улазница	675 ф. 30 н.
б) од добровољних прилога	225 ф. 90 н.

Свега: 501 ф. 20 н.

II. од тога је истрошено: 241 ф. 20 н.

Показује се чист сувишак: 260 ф. -- н.

Добровољне прилоге приложили су :

Гђа Софија Дунђерска : 100 ф.

Гђа Јулка Радовановиќка : 50 ф

Господа официри 61. пуковније : 10 ф.

Пресветли вел. журиан Др. Виктор Флаг : 5 ф. 70 н.

По 5 ф. : Христина пл. Новиќка, Задруга Срба занатлија, Срп. народно позориште, Ана Шпицер из Беочина.

По 4 ф. : Г. Живановић из Бечкереча, Васа Јовановић (Чича).

По 3 ф. 70 н. : Др. Душан Милић.

По 3 ф. 40 н. : Др. Војислав Суботић из Београда.

По 3 ф. : гђица Нина Николићева из Иланце.

По 2 ф. 50 н. : „Раденичко друштво“, немачко певачко друштво „Фросин“.

По 2 ф. : Аврам Ђорђевић из Сентомаша.

По 1 ф. 80 н. : Г. Фајт поседник.

По 1 ф. 60 н. : Гђа Емилија Јоциќка из Срп. Бечеје, Лаза Милошев, Катица Ж. Дера.

По 1 ф. 40 н. : Др. Хок.

По 1 ф. 10 н. : Капетан Коста Глуваков.

По 1 ф. : Пуковник Винек, Персида Маркуш, Јоца Димић, Наталија Лакиќка.

По 80 н. : Г. Форетер сенатор.

По 40 н. : Никола Продановић, Мара Стојановић, Н. Н.

Част нам је овде изјавити свима приложницама своју топлу захвалу. Уједно изјављујемо своју захвалу пречасном госп. Милану Ђирићу проти, администратору ст.-футоске парохије г. Васи Чуићу и капелану протином г. Петру Костићу на свечаном чинодјејству приликом благодарења ; даље се захваљујемо славној задрузи Срба занатлија Новосађана, који су учествовали на нашем благодарењу корпоративно, са задружном заставом и душлрима, а тако исто нека приме нашу топлу захвалу и све остале задруге и корпорације, које су нас удостојиле изасланицама својим на свечаној седници и заједничком обеду, а наиме: срп. правосл. цркв. општини новосадској, „првој жен. задрузи у Н. Саду“, „израилској жен. задрузи“, филијалу друштво „црвеног крета“, немачком певачком друштву „Фросину“, немачком раденичком друштву, срп. читаоници и читаоничком певачком друштву, срп. нар. позоришту, колегији срп. вел. гимназији, управи срп. осн. нар. школе, болничкој трговачкој задрузи ; пречасном проти унијатском г. Јовану Храниловићу, Ст. бечејској просветној задрузи, а нарочито изасланицама гђи Емилији Јоциќки председници и гђи Христини Хаднаћевој благајкињи ; добротворној за-

друзи Српкиња Инђијанака ; а наиме : гђама : Христини удов. Контић начелници, Јудити Петковиќки подначелници, Ленки Николиќки благајкињи, Николи Јовановићу перовођи и одборкињи Веселиновиќки, који су својим присуством увеличали свечаност и подигли углед дрштву нашем. Најпосле захваљујемо на личном учешћу задругаркама : гђи Савки Суботиќки из Земунa, Јелисавети Вашашки из Каменице, Милеви Гојковиќки из Карловаца, Марији Сарајлиници из Жабља, Соф. Загорића и Зорка Дунђерска из Сентомаша и свима другим гостима мушким и женским, као и ратарским момцима и девојкама, који су нам игром народном увеличала славу, даље Њ. Светости г. патријарху и свима задругама и личностима, који су писменим ил брзојавним поздравима отликовали ову задругу.

Из седнице одбора добротворне задруге Српкиња Новосаткиња држане 27. маја (8. јуна) 1891. године.

Одбор.

НОВЕ КЊИГЕ.

Главни списак књижаре Браће Јовановића у Панчеву изишао је ових дана за ову 1891. г. У истом списку изложене су све српске и хрватске књиге, музикалије и учила које су изишле у тој књижари или се у ње могу добити. Списак је штампан на 57 страна вел. 8-не. Ко се год бави књижевношћу потребан му је овакав списак.

Из Црне Горе и Херцеговине успомене војевања за народно ослобођење 1876. г. (са 32 слике) написао А. Пајевић. У Н. Саду. Издање и штампана А. Пајевића. 1891. Цена 1 фор. 20 н.

Борба за живот неколико лепих листића из „Горског Вијенца“ П. П. Његоша од Петра Деспотовића. Панчево. Наклада књижаре Браће Јовановића. 1891. Цена 40 н. а. вр.

ОДГОВОРИ.

Г-ђи Н. Н. Пожаревац. Гђици Даници Ђукићевој у Вел. Село одлази лист преко г. Ст. Радивојевића пенз. у Пажаревац ; тако сте Ви наредили, па молимо, да се тамо распитате. Поздрав !

САДРЖАЈ : Десетогодишња Прослава Добротворне Задруге Српкиња Новосаткиња. — Српчету. — Краљица Наталија. — О васпитању женскиња. — Допис. — Белешке : а) Из просвете ; б) Разно. — Рад добротворних задруга Српкиња Старо-Бечејкиња. — Читуља. — Извештај. — Нове књиге. — Одговори.